

جلسه ستاد حوادث غیر مترقبه، در غیاب "انجمن سبز چیا" برگزار شد!

۲

ناساندنی ژیان و ژینگه‌ی گوندی به‌ردی سپیی

۵

نابودی جنگلها؛ چه کسی مسؤل این فجایع است؟ چرا کسی جوابگو نیست؟! خالد یوسفی

۴

ویژه نامه‌ی "آتش سوزی"

جنگلها و پیامدهای آن

کس هیه‌یه هاوار و زریکه‌ی دارستان و مه‌ل و مووری چیاکانی

مه‌ریوان بیسیٔت؟!!

ئه‌مین عه‌زیزی

نگریسه، گه‌لیک و بیژدانی خه‌وتووی به‌خه‌به‌ر هیئاوه، به‌لام پرسیاره می‌شک هه‌ژینه‌کان، هه‌ر وا له جیی خویان بی‌ ولام ماونه‌ته‌وه! ئه‌و شیوه‌ ناگر که‌وته‌وه پر گومان و در‌دۆنگیه له چه‌مکی هه‌وال و رووداو و قه‌یرانیش تیپه‌ریوه و بووته کاره‌ساتیکی به‌ ته‌واو مانا. ئه‌م هه‌موو ناگر که‌وته‌وه بۆ؟! کئ یا کامه لایه‌ن ده‌ستی له‌م جینایه‌ته ژینگه‌یه‌ دایه؟ بۆ تا ئیسته هه‌یج به‌رپرسیکی کاربه‌ده‌ست یا دادوهری، که‌مترین روونکردنه‌وه‌یه‌کی له‌م باره‌وه‌ بالاو نه‌کردووه‌ته‌وه؟ بۆ هه‌یج که‌سئ به‌و بۆنه‌وه ده‌ست به‌ سه‌ر نه‌کراوه؟ بۆ...؟ بۆ...؟ به‌ خو‌شیه‌وه له‌م دوایانه‌دا لایه‌نگه‌لیکی تازه وه‌ک نوپنه‌ری پیشووی مه‌جلیس، ماموستایانی ئایینی و "جه‌ماوهری بی‌ هه‌لوپست!" دژکرده‌وه‌یان نیشان داوه و ته‌نانه‌ت به‌رپرز محه‌مه‌دی نوپنه‌ری مه‌ریوان و سه‌ولاولا له مه‌جلیس، له‌ چه‌ند کۆبوونه‌وه‌یه‌کدا باسی ئه‌م ناگر تی‌ به‌ردانه‌ی دارستانه‌کانی ناوچه‌ی کردووه. هه‌روه‌ها به‌ سه‌رپه‌ره‌شتی فه‌رمانداریش، کۆبوونه‌وه‌یه‌کی شتاد حواد[] غیر مترقبه، به‌ستراوه. به‌لام روون کردنه‌وه‌ی له سه‌ر نه‌دراوه و ناکامه‌که‌ی نادیاره! ته‌نانه‌ت ئه‌نجومه‌نی سه‌وزی چیا، که‌ زۆرت‌ترین قورسایه کوزاندنه‌وه‌ی ئه‌م ناگرانه‌ی له سه‌ر شانه، بۆ کۆبوونه‌وه‌که بانگ هه‌پشت نه‌کراوه!.....

برۆ بۆ لاپه‌ره‌ی ۴

ناگر؛ به‌ مانای گه‌ره، گه‌ری پیرۆز، سه‌رچاوه‌ی گه‌رمای سه‌رمابه‌زین و رووناھی، چه‌مکی پیرۆزی کولتووری زۆربه‌ی نه‌ته‌وه‌کان، به‌ تایبه‌ت نه‌ته‌وه‌ی کورده. پیش دابه‌زینی ئایینی ئیسلام، ژیانئ ئایینی و فه‌ره‌نگی و کۆمه‌لایه‌تی باو و باپیرانی کوردان، به‌ پیی ئایینی زه‌رتشت هه‌ل سوورپاوه و "ناگر"، ریزی لی‌ گه‌راوه و به‌ هه‌زاران ئاته‌شکه‌ده، زیاره‌تگا و ماوای یه‌زدان په‌ره‌سته‌کان بووه. ئیسته‌ش ناگری نه‌وورۆز هه‌ر ئه‌و گه‌رینگی و پیرۆزی خۆیه پاراستووه و هه‌موو سالیک له‌ ناوچه‌ کورد نشینه‌کان، وه‌ک هه‌یمایه‌ک بۆ به‌زاندنی ئه‌هه‌ریمه‌ن و تاریکی هه‌ل ده‌کریت. ئه‌و ناگره ژیان به‌خشه، ده‌سته‌مۆ و خزمه‌تگوزاری مرۆف بووه و، به‌ بیر و می‌شکی هه‌یج ئه‌هه‌ریمه‌ن مروقیکی پیش سه‌رده‌می ئیمه‌دا، نه‌هاتووه که به‌ هۆی ناگر و به‌ ئه‌نقه‌ست، زیان به‌ ژینگه و دارستان و زینده‌وه‌رانی نیو جه‌نگه‌ل بگه‌یه‌ندریت. سه‌د مه‌خابن، ئه‌وه گشت ناگاداران، ئه‌م هاوینه‌ زۆرت‌ر له‌ سالانی پیشوو، دوژمنانی قین له‌ دلئ ژیان و ژینگه‌ی ئه‌م ئاو و خاکه، هه‌موو رۆژیک، به‌ بی‌ پشوو!! له‌ چه‌ند شوپن قرچه له‌ گیانی دارسان و زینه‌وه‌رانی به‌سته‌زمان هه‌ل ده‌ستین. ناگره‌کانی ئه‌مسال تا ئیسته زۆرت‌ر له‌ ۲۲۰ شوپنی گرتووه‌ته‌وه و هه‌زاران هه‌یکتار له‌ دارسانه‌کانی کردووه‌ته قه‌قنه‌س. ئه‌گه‌ر چی به‌رده‌وامی ئه‌م ره‌وته

سخن آغازین

گام‌های مبارک را به فال نیک می‌گیریم!
وقتی خبر رسید که امام جمعه یکی از روستاها، خود تیم اطفای حریق تشکیل داده و آستین همت بالا زده و دوش به دوش جوانان روستا به پیکار آتش رفته، انرژی مضاعفی وجودمان را فرا گرفت. آری از ماموستا محمد شریفی، امام جماعت روستای دره ناخی سخن می‌گوییم. وقتی تلاش امام جمعه‌ی، که خود همراه با جوانان، همین چند ماه گذشته روستا را پاکسازی می‌نمود، یا ماموستا شیرزادی که برای خاموش نمودن آتش راهی ساوجی شد، ماموستا مردوخی که با آن وضعیت جسمی یاور همیشگی برنامه‌های انجمن بوده و هست، و یا ماموستا احمد مصنفی که خود از بنیانگذاران چیا است، ماموستایان ادوایی، ایزدی و دادار، و همچنین امامان جماعت روستاهای ینگچه، درتفی، وسنه، دورود، سلین و بسیاری دیگر از بزرگوارانی که همکار و یاور انجمن بوده و هستند؛ باید بگوییم که "انجمن سبز چیا" دیگر تنها یک انجمن با اعضای محدود نیست. چیا خود مردم است، وجدان عمومی جامعه‌ی است که تخریب و سوزاندن را بر نمی‌تابد، و این مصداق بیداری وجدانها، صعود آگاهی عمومی، وظیفه‌شناسی شخصیت‌های موثر، و نیز تاثیر گذاری آموزش و کار فرهنگی است که اعضای انجمن نه تنها در قالب حرف و تئوری، بلکه در عمل هم باور خود را به محک آزمایش گذاشته‌اند. ما این گام‌های مبارک را به فال نیک می‌گیریم و حتم داریم که چنین حرکت‌های دلسوزانه و سنجیده‌ای، زبان‌های اجتماعی و زیست محیطی را جبران، و توطئه دشمنان جنگل‌های سر سبز و آبادانی منطقه و سرزمین زیبایمان را نقش بر آب خواهد کرد.

موضوع شماره آینده ویژه نامه چیا: "نقش آموزش در حفظ محیط زیست" می‌باشد. لذا از علاقمندان خواهشمندیم که مقالات و نظرات خود را در این زمینه به دفتر نشر به ارسال نمایند.

هلی کوپتر اطفای حریق کی شروع به کار

می‌کند؟

در ادامه پیگیریهای مستمر مهندس اقبال محمدی و اداره ی منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مریوان، و نیز با توجه به اینکه آتش سوزی های جنگل های مریوان همچنان در حال افزایش است، و بخش زیادی از جنگل های منطقه را به خاکستر تبدیل کرده است، اداره منابع طبیعی، یک فروند هلی کوپتر را به منظور اطفاء حریق جنگل ها، اجاره کرده است. بنا به گفته رئیس اداره ی منابع طبیعی مریوان، این هلی کوپتر مجهز به تجهیزات خاموش نمودن آتش از جمله سیستم آب پاشی می باشد و در هربار آگیری در حدود ۳۰۰۰ تا ۵۰۰۰ لیتر آب را حمل می کند. برای اجاره این هلی کوپتر مبلغی در حدود ۳۰۰ میلیون تومان هزینه شده است، که با توجه به در دسترس بودن دریاچه زریبار، هلی کوپتر می تواند در کوتاه ترین زمان آگیری کرده و نسبت به خاموش نمودن آتش اقدام نماید. لازم به ذکر است این هلی کوپتر از تاریخ ۸۹/۵/۱۵ در شهرستان مریوان مستقر و آماده پرواز است اما متأسفانه تا تاریخ ۸۹/۵/۲۵، با وجود ادامه حجم وسیع آتش سوزیها، در هیچ عملیات اطفاء حریق شرکت نداشته است. با این وجود از همشهریان درخواست می نمایم در صورت مشاهده آتش سوزی در جنگل ها با شماره تلفن های ۳۲۲۱۴۹۵ یا ۰۹۶۹۶ تماس حاصل نموده و مکان دقیق آتش سوزی را جهت اقدامات لازم اعلام نمایند.

نوجوان سبز

در یک حرکت زیست محیطی؛ خانم هستی ناری زاده، تمامی پس انداز یک سال خود را به انجمن سبز چیا هدیه کرد. و از سوی اعضای هیئت مدیره چیا این اقدام سبز، مورد تقدیر قرار گرفت.

تیم فوتبال "چیا" قهرمان شد

در دو هفته گذشته تیم فوتبال "انجمن سبز چیا" با مربیگری کاوان عظیمی، قهرمان مسابقات فوتبال روی چمن شهرستان سروآباد شد. در این مسابقات که با حضور ۱۲ تیم از شهرستان سروآباد برگزار شد، تیم "چیا" در مسابقه فینال با نتیجه ۷ بر ۵، تیم "چشمیدر" را شکست داد و قهرمان این دوره از بازیها شد. بازیکنان تیم "چیا"، آقایان: آرمان محمودی، محمد نیک رفتار، هیوا حسینی، سامان بهرامی، دیار عزیزی، طیب نیک رفتار، دیاکو لطفی، یعقوب کریمی، حمدی قربانی، عثمان سعیدی، ناصح جهانی، مادح جهانی، سوران خسروی، طالب نیک رفتار، حکیم نیک رفتار، رضا رشید زاده، بهرام تیموری و نجف رزاقی بودند. و نیز آقایان: محمد حسینی، ابراهیم یزدانی، ابراهیم فرهنگدینا، آرام محمودی، سیروان رستمی و خبات

فرخ نژاد در برگزاری و آماده نمودن تیم و برگزاری مسابقات همکاری نمودند.

جلسه ستاد حوادث غیر مترقبه، در غیاب

چیا برگزار شد!

پس از وقوع بیش از ۱۹۰ مورد آتش سوزی در جنگلهای مریوان و سروآباد، و نابودی وسعتی بیش از ۶۰۰۰ هکتار از بهترین پوشش جنگلی منطقه، بلاخره فرمانداری محترم مریوان در تاریخ ۸۹/۵/۱۱ دستور تشکیل جلسه فوق العاده ستاد حوادث غیر مترقبه در ارتباط با بررسی مشکلات آتش سوزی جنگلها و مراتع را صادر و جهت یافتن راه چاره، ادارات و ارگانهای دولتی را به این جلسه دعوت نمودند. همانطور که همگان آگاهند، درگیر ترین نهاد در این مورد "انجمن سبز چیا" به عنوان فعالترین نهاد مردمی با مشارکت و همیاری مردم شهر و روستاهای منطقه می باشد که در کمال نایابوری به این جلسه دعوت نشده بود! برآستی چه برداشتی از این عمل در اذهان عمومی تداعی میشود؟ آیا این کار کم ارزش نشان دادن نهادهای مردمی از دیدگاه ارگانهای دولتی را نشان نمیدهد؟ انتظار می رفت جناب آقای فرماندار محترم بجای دعوت از ادارات و ارگانهایی که به جرات می توان گفت؛ بعضی از آنها کاملاً از این همه آتش سوزی بی اطلاع بوده، و یا اگر هم اطلاعی داشته بی توجه بوده اند. جا داشت از انجمن سبز چیا که سالهاست در نبرد با این پدیده خطرناک درگیر بوده و تجربه کافی و اطلاعات موثقی از این وضعیت دارد، دعوت به عمل می آمد.

حضور روستائیان، پر رنگ تر از همیشه

همچنان که همیشه در اخبار "چیا" اطلاع رسانی شده است، روز به روز به تعداد کسانی که به همکاری اعضای انجمن سبز چیا می شتابند، افزوده می شود. این امر در چند هفته گذشته، در جریان آتش سوزی جنگلها در تعداد زیادی از روستاهای منطقه به وضوح مشاهده شده است. برای مثال می توان به آتش سوزی جنگلهای نژمار و دره ناخی اشاره کرد که جمعیتی بیش از صد نفر درمحل آتش سوزی حضور فعال داشتند. بدین وسیله انجمن سبز چیا مراتب تقدیر و تشکر خود را از مردم و امامان جماعت روستاهای درتقی، ینگجه، لنج آباد، در ناخی، نی، وله زیر و کانی سانان و کمیته اطفای حریق و جوانان پرشور شهرستانهای مریوان و سروآباد شهر کانی دینار، محله هجرت (جوجه سازی) اعلام می دارد.

درخواست مهندس اقبال محمدی از مردم و مسئولین، برای همکاری با انجمن سبز چیا

طی اطلاعیه ای که در سایت مهندس اقبال محمدی منتشر شد ایشان از مردم خواست که در کنترل آتش

سوزی جنگلها به یاری انجمن سبز چیا، بشتابند. متن اطلاعیه به شرح زیر است:

"به اطلاع عموم مردم طبیعت دوست می رساند، با توجه به حجم بسیار گسترده ی آتش سوزی جنگل های مریوان و سروآباد، با عنایت به این که اعضای انجمن سبز چیا، شبانه روز مشغول خاموش کردن آتش سوزی جنگل ها می باشند و در تأمین هزینه های خود از سوی هیچ ارگان و نهادی حمایت مالی نمی شوند، لذا از عموم همشهریان درخواست می نمایم تا؛ با مشارکت در خاموش کردن آتش سوزی ها همراه اعضای انجمن سبز چیا، ارائه ی کمک های مالی، در اختیار گذاشتن وسیله ی نقلیه جهت نقل و انتقال نیروها و ابزارآلات، دادن سوخت به خودروها، و راهنمایی و اطلاع دادن نسبت به مکان آتش سوزی جنگل ها، به انجمن سبز چیا در راه حفاظت از طبیعت زیبای کردستان یاری رسانند". همچنین نماینده مریوان و سروآباد درمجلس شورای اسلامی طی مصاحبه ای اظهار داشت: "متأسفانه سطح بسیار وسیعی از زیباترین و بکرترین جنگلها و مراتع در شهرستانهای مریوان و سروآباد در ۲ ماهه اخیر و سالهای قبل طعمه حریق شده، به نحوی که این مهم از مرحله بحران فراتر رفته و عملاً به یک فاجعه زیست محیطی خطرناک تبدیل شده است". مهندس محمدی افزود: "ما زاگرس نشینان در بحث گردشگری و منابع طبیعی و خدادادی افتخارمان به این کوهها و مراتع سرسبز و جنگلها می باشد که به دلایل نامعلوم و تا حدی عمدی و سهوی برآتش سوزی کاملاً تخریب شده است". رئیس مجمع نمایندگان استان کردستان در مجلس شورای اسلامی، با اشاره به اینکه روند روبه رشد این آتش سوزیها در استان کردستان، بویژه در مریوان به دغدغه اصلی مردم و دوستداران محیط زیست تبدیل شده است، خاطر نشان کرد؛ اینجانب به صورت ویژه از استاندار کردستان و فرمانداران و بخشداران حوزه انتخابیه درخواست نموده ام در اسرع وقت ضمن تشکیل ستاد بحران، تمهیدات لازم را جهت کنترل آتش سوزیها فراهم نمایند.

تقدیم به خستگی ناپذیران چیا

چنور قادری قهرمان بدمیتون و از اعضای فعال کمیته کودکان و نوجوانان چیا مدال های قهرمانی خود در رشته بدمیتون را به قهرمانان کمیته اطفای حریق انجمن سبز چیا اهدا نمود شایان ذکر است چنور قادری دو سال پیش به عنوان خردسال برگزیده چیا انتخاب شده بود.

تخریب محیط زیست

در تاریخ ۸۹/۵/۱۷، در یک حرکت ضد محیط زیستی تعدادی افراد نا مسئول، اقدام به تخریب و ریختن زباله در محوطه "کانی گول بهن"، نموده اند. این در حالی بود که چند روز قبل از آن عده ای شهروند دوستدار محیط زیست، آن محل را سیمان کاری و نظافت نموده بودند.

او آتش زدن جنگل های مریوان را بر نتابید!

مظهر نوری

متن کوتاه بود، "انالله و انا الیه راجعون"؛ باقی صفاری تصادف کرده و فوت کرده اند. اما خیلی سخت و جانکاه و باور کردنش نه برای من بلکه برای اکثر کسانی که "ماموستا مسکه ر" را از نزدیک می شناختند غیر قابل باور و تصور بود. چه تلخ و جانکاه بود، مرگ و وداع زود هنگام استاد عرصه فرهنگ و ادب شهر مریوان برای امثال من که برای مدتی هم نشین فکری استاد بودم. اما چه می توان کرد. چه زیبا گفته اند:

ههر که س بهرزفه زوو دهمه ری

بای بلندی سهر و دل ده گری

آقای باقی صفاری؛ شهروندی آگاه، منظم و فعال و قانون مند بود. و در امور زندگی شهر نشینی در جامعه می توان او را چون الگوی برجسته ای برای شهروندان قرارداد. به زیبایی شهر اهمیت می داد، نابهنجاری اجتماعی و فرهنگی هر چند کوچک او را آزار می داد، عاشق زیباییهای طبیعی کردستان و اورامان بود، در خانه ویرینی از گل های متنوع مریوان و اورمان را خشک کرده و چون تابلویی زیبا به آن افتخار می کرد.

او استاد و معلم شیمی شهرمان بود. عاشق مدرسه و دانش آموزان بود. زمانی به شهر مریوان آمد که بیشتر معلمان علوم پایه در دبیرستان غیر بومی یا به قوی غیر کرد بودند. او ساهای زیاد درس را با عشق آمیخت تا نسلی تربیت کند با علم به جنگ جهل و با نور به جنگ تاریکی بروند و کمتر خانواده ای در شهر هست که اگر تحصیل کرده ای جوان داشته باشد، ترمی یا سالی در کلاس در س شیمی آقای صفاری نبوده باشد.

آقای صفاری در کنار تدریس شیمی به عنوان معلم، نویسنده توانا و عاشق عرصه فرهنگ و ادب بود و نیز نویسنده چیره دست عرصه فرهنگ فولکلور کردستان و اورامان و صاحب دو اثر افسانه اورامان و ترجمه خیام به زبان کردی اورامی، که نوع انتخاب فعالیت در عرصه فرهنگ حاکی از تیزبینی و دور اندیشی او بود و علاوه بر آن، دهها مقاله و شعر که در مطبوعات و هفته نامه های متنوع چاپ شده اند.

از همه مهمتر همچون فعالی اجتماعی و فرهنگی، در اکثر مراسم ها و همایش های انجمن های مختلف سطح شهر فعالانه شرکت می کرد. در فعالیت اجتماعی در صفوف اول جمعیت بود و من خود شاهدی که وقتی آتش زدن جنگل های مریوان را در سال گذشته دیدم روزی او را دیدم خیلی ناراحت و غمگین بود و می گفت امشب نخواییده ام و آن قدر ناراحتیم که امشب بغض خود را در نوشته ای بیان کرده ام و نوشته ام و نشانم داد که تحت عنوان (سه مای دار به روه کان)، و چه زیبا و با احساسات بغض خود را در بیت های شعر بیان کرده بود که این شعر در یکی از همایش های انجمن سبز چیا از سوی او قرائت شد.

یادش گرامی باد

بهره‌هم و پاش هاتی سووتاندنی دارستان و لیره‌وار!!

فراوان که جینگه و پیگه‌ی هه‌موو چه‌شنه بال تیا بادانیک بیت، بو ناوچه جه‌نگه‌لاویه‌کان.

جا لیره‌دا وه‌ک ماسی ناو ئاوه‌که "تا نه‌که‌وته وشکایی، ژیمه‌نی(ئه‌رزشی) ئاوی نه‌زانی"؛ ئیمه‌ش به‌ها و بایه‌خی ئه‌م دارستان و جه‌نگه‌ل و سه‌وزه‌لانه یا: نازانین؛ یا نه‌هاتووه‌ته ناو په‌ژاره‌مان؛ یا لییان کلین!

پاش هات و سه‌رئه‌نجامی تیا بردن و سووتاندنی دارستان و لیره‌واریش گه‌لئی زیان گه‌یه‌ن و سه‌ر سوور هینه‌رن.

۱- دامالینی خاک ۲- لیشاوی ئاومالک، لم و له‌ن ۳- شه‌ورده‌وه‌ی بیتایی زه‌وی ۴- ئاو بردنی گل خورکه، که‌روو ۵- وردیله پیگه‌هاته‌کان که بیتینه‌ری خاکن ۶- لاچوونی پوواری و هوموس له خاکدا ۷- خه‌سو بوونه‌وه‌ی گازه نه‌خواراو و زیان به‌خشه‌کان ۸- به‌هیز بوونی ره‌شه‌با و زریان و لاتیر له سه‌ر زه‌وی ۹- به‌یه‌ن که‌وته‌نی پله‌ی تین (اختلاف دما) ۱۰- تیا چوونی بهره‌هم هینه‌ره سروشتیه‌کانی داهینه‌ری داهاته ژینگه‌یه‌کان

۱۱- تیا چوون و قه‌کردنی شه‌پوه‌ ژینه‌کان ۱۲- تیا چوونی دالده و په‌ناگای هوقی و لیینی ۱۳- تیا چوونی هانا و هه‌وارگه‌ی مرؤف ۱۴- کاول بوون و رووخانی بزبوگای زینده‌وه‌ران، روینگه‌ی رووه‌ک و داران و کوگای ساده ژینه‌کان(ئاغازیان) ۱۵-

نه‌مان و وشکانی ئاودیر و داچورپینه ئاویه‌کان ۱۶- بنه‌بر بوونی چاره و ده‌رمانه‌کانی سروشتی ۱۷- په‌ره سه‌ندنی نه‌خوشیه‌کان ۱۸- په‌ره سه‌ندنی رووتهمن و لیلاو و ئالینه‌ره‌کان ۱۹- پر بوونه‌وه‌ی ده‌ریاچه‌ی پشت به‌ریانه‌کان (سه‌ده‌کان)، له لم و ریخ و ئاومالک ۲۰- ئالۆزانی چاوگ و ئاوه‌کان ۲۱- تیکدان، رووخان و مه‌رگی سروشت ۲۲- له ده‌ست دانی گه‌وره‌ترین بنه‌ما و دارایی بی ئه‌رک و خه‌ریک، که ئه‌زمؤ و خورپسکه ۲۳- تیا چوونی پشتیوانی ژیان و هه‌بووه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی؛ سه‌ر ئه‌نجامی تیا بردن و خاشه‌بر کردن و سووتاندنی جه‌نگه‌ل و دارستان و له‌وه‌رگاگان!!

که‌لک و بهره‌هم و داهاته‌کانی جه‌نگه‌ل و له‌وه‌رگاگان گه‌لنیک زورن. دیاره به بوونی دارستان و سه‌وزه‌لان، ئه‌م به‌دیها‌تانه هه‌ن و ئه‌بن. به نه‌بوونیان، نه‌بوون و بی که‌لکی پیک دیت. دار و ده‌وه‌ن، گیا و ره‌وک، وه‌ک داپوشه‌ری توی خاک، هه‌زاران داهاتیان له کوش دایه:

۱- راه‌وستینه‌ری خاک، به هوقی ره‌گ ناژوی ریشه، وه‌ک "سنگ" ۲- دالده‌ده‌ری گل و خول و قور، له لیزمه باران و وه‌شت و هه‌ره‌س، وه‌ک "ئه‌سوون" ۳- پاریزه‌ری قارچک و که‌روو و وردیله پیک هاته‌کان(میکروئورگانیزمه‌کان)، وه‌ک "به‌یتان و کاو" ۴- به‌رگری که‌ر، له لم و ئاومالک و لافاو وه‌ک "ماشبه‌ره" ۵- ئاوس که‌ر و هه‌وینی خاک به پووش و گه‌لا و پوواری وه‌ک "خاکبیت" ۶-

ناماده کردنی خاک بو ژیانی په‌رده‌ا وه‌ک "ته‌ختایی ژیان" ۷- وه‌خوگری توژ و خول و غوبار وه‌ک "راگر" ۸- هه‌لمزکه‌ری دی ئوکسید که‌ربون و ده‌ردانی ئوکسیژن وه‌ک "پیک هینه‌ره" ۹- راه‌وه‌ستان له هه‌مه‌به‌ر با و زریان و لاتیر وه‌ک "به‌ریان" ۱۰- خوراکر له به‌رانبه‌ره‌له‌چوون و داچوونی تین و گه‌رما و سه‌رما، وه‌ک "باسکی هاوکیش" ۱۱- بهره‌هم هینه‌ری هه‌زاران داهاتی:

چیوی، گیایی، میوه‌یی، به‌ری، شیره، رهنگ و داو و ده‌رمان و جاجکه و جه‌وی وه‌ک "به‌ره‌هم و داهات" ۱۲- هه‌وینگه و ژینگه و دالده و له‌وه‌رگه‌ی: زینده‌وه‌ره، گیاندار، باله‌نده، نازه‌ل، خشکه‌ژی(خه‌زنده‌ه)، دیمه‌نگا، هه‌سینگا، هه‌لازراگ و پیاسه‌گای مرؤف وه‌ک "ژینگه و ژبواریگه".

"چه‌مکی ژیان" و "بالگای ژین" کوگا، کومه‌لگا، روینگه و ژینگه‌ی هه‌زاران هه‌زار شه‌پوه‌ ژینی: گیایی، گیاندار، پؤل و توپه‌له‌ژی (کولونی) و وردیله پیکه‌هاته‌کان وه‌ک "بیشه و وه‌رزگا و فرگا"؛ ریگه پیدهر و داچورپینی باران و به‌فر و وه‌شت و وار بو ناوه‌روکی خاک و ژبانده‌وه‌ی ته‌فتینه ژیر زه‌ویه‌کان و تیراوکه‌ری ئاوه‌لگاگان؛ کانی و چاوگه و رووباره‌کان وه‌ک "ئاوده‌لین" و.... و ده‌بان بهره‌هم و به‌رامه‌ی تر وه‌ک بنه‌ما و پوتانسپه‌لی به‌ربلاو و پانتا‌به‌کی

نابودی جنگلها؛ چه کسی مسئول این فاجعه است؟ چرا کسی جوابگو نیست؟

خالد یوسفی

دریژه‌ی بابه‌تی "کس هه‌یه هاوار و

زریکه‌ی دارستان....."

.....وهک ناماژه کرا ههر چند به‌رپرز ئیقبال محهمه‌دی، هه‌لوئستی خۆی سه‌بارت به‌م قپ کرده‌دهر برپوه و برپیک یارمه‌تی و هه‌ولی بو کونترۆلی ناگره‌کان نواندوه، به‌لام به راستی له‌م کاته گرینگ و چاره‌نووس سازده‌دا، ژینگه‌ی ناوچه‌ی مهربوان و سه‌ولاوا چاوه‌پروانی گه‌لپیک زۆرتریان له‌و به‌رپژه هه‌یه. به‌رپرز ئیقبال محهمه‌دی! ئپوه باش ئەزانن که ئەم ناگرانه چ زیانیکی قه‌ره‌بوو نه‌کراو ده‌گه‌یه‌نیت. به‌راستی زۆر دره‌نگه‌! تا ئیستا خه‌ساریکی به‌کجار زۆر وه‌به‌ر ناوچه‌که که‌وتوه. به‌رپرسیاره‌تی ئپوه‌ی ریزدار، گه‌لپیک له‌خه‌لکی سقیل زۆرتره. ئپوه وه‌ک نوینه‌ری دوو شار و سه‌دان گوند و ده‌یان هه‌زار که‌س، که‌ خۆتان باش ده‌زانن هه‌بچ مه‌ودای ناره‌زایه‌تی ده‌رپرنیکیان نییه؛ ئایا تا ئیستا سه‌بارت به‌م کاره‌ساته سامناک و گومانایه‌چ هه‌نگاوکی یه‌کلا که‌رمه‌تان هه‌ل گرتوه؟ هۆی راسته‌قینه‌ی ئەم قپ کردن و سووتمانه‌ بئ به‌زه‌یانه‌ چیه؟ ئەم کاره‌ساته دلته‌زینه‌ تا که‌ی دریژه‌ی ده‌بیت!؟ به‌رپرز محهمه‌دی! به‌رپرسایه‌تی میژوویی خۆتان له‌یاد نه‌چیت!

ئه‌وا دارستانه‌کانی مهربوان و سه‌ولاوا و هه‌ورامان، به‌ فه‌رمی داوای ناگره‌سه‌ ده‌که‌ن! ناگره‌سه‌! به‌لئ ناگره‌سه‌. ئەمه‌ هاوار و زریکه‌ی عه‌رش له‌ریی یه‌ک به‌ یه‌کی؛ گه‌لا و په‌ل و پۆ و لقه‌ دار و، مه‌ل و موور و په‌له‌وه‌ر و ناژه‌لی هه‌موو چیاکانی کوردستان، به‌ تابه‌ت مهربوان و سه‌ولاوا و هه‌ورامانه. که‌س هه‌یه‌ بیبسییت!؟ با به‌س بیت؛ شه‌ری نابه‌رانه‌ری ناگر و دارستان، شه‌ری ده‌ستی چه‌په‌ل و دوژمنکارانه، شه‌ری ئەوانه‌ی روویان ره‌شتر له‌خه‌لووزی دارستانه‌ به‌ قه‌قنه‌س بووه‌کانی ئەم نیشتمانه‌ پیرۆزه‌یه‌ و، چاویان به‌رای بیبینی سه‌وزی و رازاوه‌یی چیا سه‌ر که‌شه‌کانی کوردستان نادات. با ئەم شه‌ره‌ کۆتایی پئی بیت و ناگر به‌س و ناشتی؛ ژبان و ژینگه‌ بژه‌نیته‌وه. نه، بو ناگرته‌یه‌ردان و سووتانی دارستان؛ به‌لئ، بو ژبان و ژینگه‌ی سه‌وز!

تولید آب و محافظت از خاک، جلوگیری از طغیان و گسترش آفات در مزارع و باغات و تعدیل آب و هوا از جمله نتایج زیست محیطی جنگل و مرتع است. بنابراین، وجود این جنگلها نه تنها باعث پاکیزگی هوا، بلکه باعث ایجاد تنوع جانوری و گیاهی، و همچنین وجود یک اکوسیستم طبیعی پایدار شده است و با پوشش سبز و زیبای خود، منظره‌ای چشم نواز به ما عرضه می‌کند.

با این وجود ما انسان‌ها در نابودی خود می‌کوشیم و در حال تخریب روز افزون جنگلها هستیم. چرا باید در دو سال اخیر حجم آتش‌سوزی و تخریب در جنگل‌های مریوان به حد سرسام آور و نفس‌گیری افزایش یابد؟ (طی یک ماه، هشتاد مورد؟!) این حجم گسترده‌ی تخریب در مقایسه با سالهای قبل که میزان مشخصی داشته نقش عوامل طبیعی آتش‌سوزی (همچون رطوبت نسبی هوا، سرعت باد، ...) را خیلی کم‌رنگ نموده و ما را به نقش‌گسترده‌ی عوامل انسانی رهنمون می‌سازد. چه کسی مسئول این فاجعه‌هاست؟ چرا کسی جوابگو نیست؟ نابودی محیط زیست، به حال چه کسی سود مند است؟ جا دارد از فعالیتهای انجمن سبز چیا، و کمک‌رسانی مردمی در اطفای حریق تقدیر و تشکر به عمل آید. اما نکته‌ی مهم این است که باید جلو آتش‌سوزی و تخریب گرفته شود و علاج واقعه را قبل از وقوع باید کرد. اطلاع از عوامل بروز آتش‌سوزی در سطح جنگلها، در این راه به ما کمک میکند.

بیا بیا خالصانه قدم در راه احیای جنگل‌ها نهیم. همه خود را مسئول بدانیم، آموزش دهیم، اطلاع‌رسانی کنیم تا آتش‌سوزی جنگلها به صفر برسد.

بنا بر یافته‌های کارشناسان محیط زیست، جنگل با تولید بیش از ۶۰ درصد اکسیژن موجود و جذب گاز کسندده‌ی کربن که مستقیماً حیات و تنفس انسان به آن بستگی دارد، نقش کلیدی و حساسی در زندگی تک‌تک ما انسان‌ها بازی می‌کند. علاوه بر تنفس، تنظیم جریانات اقلیمی و تنظیم کربن موجود در جو زمین را نیز به عهده دارد که بر هم خوردن تعادل آن منجر به افزایش گازهای گلخانه‌ای می‌شود، بلایی که دامن انسان امروز را رها نمی‌کند. تا جایی که گرم شدن جهانی زمین و تغییرات اقلیمی دو مشکل عمده‌ی بشر در قرن اخیر است. میزان تخریب طبیعت توسط بشر امروزی و بر هم خوردن این تعادل، سران‌کشور‌های عضو سازمان ملل را واداشته برای مقابله با روند تخریب‌تن به تصویب کنوانسیون‌هایی هم‌چون کیوتو دهند.

در جریان حمله‌ی بیابان، با رساندن گرد و غبار به مناطق هم‌جوار که اخیراً با ازدیادش باعث آلودگی، اذیت و آزار شده که جنگل با جذب ۶۸ تن گرد و غبار و ذرات معلق در هوا توسط هر هکتار، به جنگ بیابان رفته و سعی در تلطیف هوا دارد؛ در حالی که خود مورد تهدید است. به گفته‌ی مهندس ناصر مقدسی، معاون امور مناطق خشک و نیمه‌خشک سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور: "همه استان‌های کشور در معرض بیابانی شدن قرار دارند و در حال حاضر استان‌های مناطق زاگرس و غرب کشور به علت تجمع بالای انسان‌ها در این استان‌ها بیشتر در معرض بیابانی شدن قرار دارند. ما بیشترین تهدیدات و تخریب را در مناطق نیمه‌مرطوب و نیمه‌خشک داریم."

جلوگیری از بیابانی شدن و بروز سیلاب،

“ژینگه پاریزی له گونده‌کانی ناوچه‌ی مەریوان” (۲۴)

ناساندنی ژیان و ژینگه‌ی گوندی بەردی سپی

بەجێ هێشتنی ئەو گونده بە زۆری له لایەن دانێشتوانی، دەگەرێتەوه بۆ ئەو جۆره تەنگ و چەلەمانە. بە جۆریک کە زۆرتر له ۵۰٪ دانێشتوان له مووچه‌ی بزێ و مەمرە‌ی کومیتە‌ی ئیمداد و تەرحی ۶۰ ساله، کەلک وەر ئەگرن. بابەتیکی جیی سەرنج لەم ئاوابه، بەکار هێنانی مۆتۆر سیکلیت له جیگای و لاخه باره‌به‌ره‌کانی پێشوو. بە جۆریک کە نیسته ۶۲ دەسگاه مۆتۆر سیکلیت لهو گونده کاری پێ دەکرێت. بابەتیکی بایه‌خدارێ دیکه له بەردی سپی، هه‌بوونی نه‌خۆشخانه و خانە‌ی تەندروستییه. بە خۆشبه‌وه لەم گونده، پزیشک و دەوا و دەرمان و کادری دەرمانی، کە بۆ هه‌موو ئاوبه‌کانی کۆماسی دابین کراوه، له راده‌یه‌کی سەرته‌اییدا دابین بووه. قوتابخانه‌ی سەرته‌اییش نوێژەن کراوه‌ته‌وه. بەلام بۆ خویندنی دەروری راهنمایی، قوتابیه‌کان ئەبێ برۆن بۆ شوینە‌کانی دیکه وەک پیرخزان. راده‌ی خویندە‌واری له بەردی سپی بە گشتی باشه و خەلکیکی زۆر پله‌کانی بەرزێ خویندنیان بریوه. بۆ نمونه؛ چەند پزیشک، ئەندازیار، دەبیر، کارمەند و مامۆستا، خەلکی بەردی سپی لهو بوارانەدا خزمەت دەکەن. بابەخ دان بە ژینگه و ژینگه‌پاریزی له بەردی سپی، بە هۆی ئەوه کە زبڵه مالی و ناژەلیه‌کانیان له ئاوابی دوور دەخەنه‌وه و پاک و خاوینی رووبەری گوند دەپارێزن و زۆریه‌ی خانوه‌کانیان بە کەرەسته‌ی وەک بلووک سیمانی و دار، نوێژەن کردوه‌ته‌وه و سرویسی بێداشتی وەک؛ ئاوده‌ست و حەمام و چێشت خانە‌یان دابین کردوو؛ تا راده‌یه‌ک پێشکەوتنی بە خۆوه دیوه. له بەر ئەوه‌ش کە برینی دارستان ریی لێ دەگیرێت و نەوت وەک سووته‌مەنی بەکار دەهێنرێت، خەلک زیان ناگه‌یه‌ننه‌ دارستانه‌کان و پارێزگاری لێ دەکەن. ناتەواپه‌کانی بەردی سپی، له سەر‌ووی هه‌مووانه‌وه؛ جاده‌یه. زیاد له‌وه، خویندنگه‌ی راهنمایی، بەرپۆه‌چوونی تەرحی هادی و داپۆشانی چه‌می ناو ئاوابی، ئیمکاناتی وەرزشی و فەرهنگی بۆ لاوان، پێویست و گرینگن.

[زانیاریه‌کانی ئەم بابەته له لایەن کاک حەیدەر شەریفی پێشکەش کراوه.]

دارستانه‌کانی بەردی سپی، بە زۆری دار بەروون، کە بە چری له کێوه‌کانی ئەم ئاوابه دەبینرێت. پێداویستییه‌کانی بەردی سپی، وەک ناو و بەرق و تەله‌فون و سووته‌مەنی؛ بە بێ گرفتیکێ ئەوتۆ دابین کراوه. ئاویکی زۆر و خاوین بۆ خواردن‌ه‌وه بە هۆی چاوه‌گه‌(منبع)یه‌کی گه‌وره کە له سالی ۱۳۶۷دا ساز کراوه و بە لووله بە سەر مالاندا دابه‌شبووه. هەر و هه‌ها چاوه‌گه‌یه‌کی ۳۰۰۰۰ لیتری بۆ خەزنی نەوت دابین بووه کە خەلکی ئاوابی و گونده‌کانی دیکه‌ش کەلکی لێ وەر دەگرن. له سالی ۱۳۷۳دا، بەرق بۆ ئەم دی کێشراوه. له سالی ۱۳۸۳دا بۆ هه‌موو مالان تەله‌فونیش، دابینه. بەلام سەد مه‌خابن، بەردی سپی و بە گشتی گونده‌کانی ناوچه‌ی کۆماسی و سەرشیو، کە زۆرتر له ۵۰ ئاوابی بە حەشیمه‌تیکی چەند هه‌زار کەسیه‌وه، گرفت و ناتەواپه‌کی زۆر گرینگیان هه‌یه کە هه‌موو پێداویستی و ئاسوودە‌یه‌کی دیکه وەک ناو و بەرق و تەله‌فون و.... له حەنایدا بێ بایه‌خه و بووته هۆی سەرکه‌ی پاشکەوتوویی ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و فەرهنگی ئەو ناوچه بەرینه. دیاره ئەو ناله‌باریه؛ باروودۆخی “جاده‌ی کۆماسی و سەرشیوه. قه‌یرانی ئەو جاده بووته هۆی داپراپیکێ گه‌وره بۆ ئەو حەشیمه‌ته. داخۆ کە ئەو نه‌خۆشیه‌ی چاره‌سەر بکریت؟! هەر و هه‌ها وەک زۆریه‌ی گونده‌کانی دیکه، بەردی سپی، له بابەتی ئاوه‌رۆ و پاک و خاوینی رووبەری ئاوابی گرفتێ هه‌یه. ئاوه‌رو و فازلاوی دی نشینی بەردی سپی به لووله پولیکا خراوه‌ته سەر چه‌می ناو ئاوابی کە بە هۆی بەرپۆه‌ نه‌چوونی تەرحی هادی، چه‌مه‌که، سەر ئاوه‌لایه و بۆن و پیسایی، ژیان و ساغله‌می خەلک ده‌خاته مه‌ترسیه‌وه. کار و پیشه‌ی گوند نشینی بەردی سپی، زۆرتر ئاژەلداریه و کشت و کال، بە هۆی کەم بوونی زه‌وی باش و له‌بار، کەمتر ده‌کرێت. زۆرتر له ۳۰۰۰ سەر مه‌ر و مالان لهو گونده به‌خپۆ ده‌کرێت. بەره‌مه‌ کشت و کالیه‌کانیش بریتین له گەنم، جۆ، وینجه، شه‌وه‌ر، بریک بەره‌مه‌می باخ و پیستان و سه‌وزه‌کاری. سه‌رجه‌م بیکاری و کەم داها‌تی له بەردی سپی زۆره‌ و، هۆی سەرکه‌ی

چراغمه شه‌وبۆ، چراغمه شه‌وبۆ شه‌وبۆ مه‌یل کەر وه جه‌سته‌م، شه‌وی جه شه‌وبۆ؛ شه‌وبۆ جه شه‌وبۆی، شه‌وبۆت گێرتەن بۆ جه شه‌وبۆی شه‌وبۆت، شه‌وبۆ بۆش چون تۆ؛ شه‌وبۆی شه‌وبۆوان، هه‌م جه شه‌وبۆی تۆن شه‌وبۆی تۆ نه‌بۆ، شه‌وبۆ، بۆش جه کۆن؟! “خالۆی کۆماسی”

۲۰۰ سال پیش ئیستا، ئەحمەد بەگ، مه‌شه‌هور به “خالۆی کۆماسی”، شاعیر و بلیمه‌تی گه‌وره‌ی کورد، له گوندی “بەردی سپی”، سەر به ناوچه‌ی کۆماسی مەریوان، چاوی به دنیا هه‌ل هێناوه. شانازیه‌کی یه‌جگار مه‌زن بۆ ئەو گونده‌یه، کە به داخه‌وه، زۆری نه‌ماوو تۆزی فەرامۆشی، ئەو گەنجینه‌ پڕ بایه‌خه‌شمان داپۆشیت. “خالۆی کۆماسی” مان کرده بیانوویه‌ک بۆ ناساندنی ژیان و ژینگه‌ی ئەم‌پۆی ئاوابی بەردی سپی. به‌و هیوایه، یاد و به‌ره‌می ئەده‌بی، “خالۆی کۆماسی” ش، بییت به مه‌شخه‌لیکی پڕ رووناکێ بۆ ده‌وله‌مه‌ند کردنی هه‌رچی زیاتری زمان و ئەده‌بیات و بیرێ نه‌ته‌وه‌یی؛ له بۆ کوردان، به تایبەت دانێشتوانی ئەو ده‌قه‌ره، کە پڕپێویستیان به خۆناسینه‌وه و هۆشیارێ نه‌ته‌وه‌یی هه‌یه.

“چیا”

ئاوابی بەردی سپی، گوندیکێ کۆن و میژوویی ناوچه‌ی کۆماسیه‌ کە که‌وتوه‌ته ۳۲ کیلومتری خۆره‌لاتی شاری مەریوان و ۳۰ کەس له‌وی ژیان به سەر ئەبه‌ن و نزیکه‌ی ۸۰ بنه‌ماله‌ ئەبن. ئەگەر چی به چەند هۆی تایبەتی، یه‌ک له‌وانه کەم بوونی کار و داها‌ت، زۆرتر له ۱۰۰ بنه‌ماله‌ی ئەو ئاوابه نیسته‌ نیشته‌جیی مەریوانن. بەردی سپی وەک یه‌که‌م گوند و دەر‌وازه‌ی گونده‌کانی چه‌می کۆماسی، له ئاب‌لۆقه‌ی ده‌یان کێو و کانی و دارستان و چه‌م و له‌وه‌رگه‌ دایه. له‌وانه کێوه‌کانی؛ سی کوچکان، واچه، کانی سیف، فاته کوزیاو، قاورمه، دی کۆن و گوێزان؛ هه‌روه‌ها کانیه‌کانی؛ چاوه‌کی چه‌مه، کانی تال و کانی سی کوچکان.

بی سابقه ترین حجم آتش سوزی جنگلها، در تاریخ استان کردستان!!

تا تاریخ ۸۹/۵/۲۰ آتش سوزی جنگلهای مریوان و سروآباد از مرز ۲۲۹ عدد گذشت. این در حالی است که تاکنون دهها آتش توسط اعضای اکیپ سیاراطفای حریق انجمن سبز چیا آقایان دکتر مسعود مصطفی سلطانی و آکو مصطفی سلطانی در نطفه خفه شده و اسمی از این آتش سوزیها در آمارها نیامده است. آمار آتش سوزیها به شرح زیر می باشد:

ردیف	نام محل	تاریخ	ردیف	نام محل	تاریخ
۱۶۴	اطراف روستای گاگل	۸۹/۵/۷	۱۹۷	تپه بازرگان	۸۹/۵/۱۱
۱۶۵	اطراف روستای ساجی	۸۹/۵/۷	۱۹۸	اطراف روستای لیو	۸۹/۵/۱۲
۱۶۶	کوههای روستای قلاگا	۸۹/۵/۸	۱۹۹	اطراف روستای باشماخ	۸۹/۵/۱۲
۱۶۷	کوههای درکی	۸۹/۵/۸	۲۰۰	اطراف روستای وشکین	۸۹/۵/۱۲
۱۶۸	کوههای دمیو	۸۹/۵/۸	۲۰۱	اطراف روستای مازی بن	۸۹/۵/۱۲
۱۶۹	اطراف روستای گویزه کویره	۸۹/۵/۸	۲۰۲	دانشگاه پیام نور	۸۹/۵/۱۲
۱۷۰	کوههای روستای قلاگا (بار دوم)	۸۹/۵/۸	۲۰۳	اطراف روستای باشماخ	۸۹/۵/۱۳
۱۷۱	جنگلهای روستای دزلی	۸۹/۵/۸	۲۰۴	اطراف روستای بالک	۸۹/۵/۱۳
۱۷۲	اطراف روستای قلاگا	۸۹/۵/۹	۲۰۵	اطراف روستای کال	۸۹/۵/۱۳
۱۷۳	اطراف روستای سلسی	۸۹/۵/۹	۲۰۶	پشت دانشگاه پیام نور	۸۹/۵/۱۳
۱۷۴	اطراف روستای موسک	۸۹/۵/۹	۲۰۷	اطراف دانشگاه آزاد	۸۹/۵/۱۳
۱۷۵	اطراف روستای خاو	۸۹/۵/۹	۲۰۸	اطراف روستای بالک	۸۹/۵/۱۴
۱۷۶	اطراف روستای قلقله	۸۹/۵/۹	۲۰۹	اطراف روستای حسن آوله	۸۹/۵/۱۴
۱۷۷	اطراف روستای باشماخ	۸۹/۵/۱۰	۲۱۰	اطراف روستای قلقله	۸۹/۵/۱۴
۱۷۸	اطراف روستای قلقله	۸۹/۵/۱۰	۲۱۱	اطراف روستای دروران	۸۹/۵/۱۴
۱۷۹	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۱۰	۲۱۲	کوه ملا قویی	۸۹/۵/۱۵
۱۸۰	اطراف روستای نژمار	۸۹/۵/۱۰	۲۱۳	گردنه بالک	۸۹/۵/۱۵
۱۸۱	اطراف روستای باشماخ	۸۹/۵/۱۰	۲۱۴	اطراف روستای باشماخ	۸۹/۵/۱۵
۱۸۲	اطراف روستای زلکه	۸۹/۵/۱۰	۲۱۵	اطراف روستای بالک	۸۹/۵/۱۵
۱۸۳	اطراف روستای درناخی	۸۹/۵/۱۰	۲۱۶	اطراف شهر کانی دینار	۸۹/۵/۱۷
۱۸۴	کوه قوچ سلطان	۸۹/۵/۱۰	۲۱۷	اطراف روستای نیاوا	۸۹/۵/۱۷
۱۸۵	اطراف روستای ساوا	۸۹/۵/۱۰	۲۱۸	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۱۸
۱۸۶	دانشگاه پیام نور	۸۹/۵/۱۰	۲۱۹	اطراف روستای جزئی آباد	۸۹/۵/۱۸
۱۸۷	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۱۰	۲۲۰	اطراف روستای دزلی	۸۹/۵/۱۹
۱۸۸	اطراف روستای وشکین	۸۹/۵/۱۰	۲۲۱	اطراف روستای ذکریان	۸۹/۵/۱۹
۱۸۹	اطراف روستای دزلی	۸۹/۵/۱۰	۲۲۲	گاران	۸۹/۵/۱۹
۱۹۰	اطراف روستای میرگه دریژ	۸۹/۵/۱۱	۲۲۳	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۱۹
۱۹۱	اطراف روستای وشکین	۸۹/۵/۱۱	۲۲۴	کوه ملا قویی	۸۹/۵/۱۹
۱۹۲	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۱۱	۲۲۵	جاده روستای اسراوا	۸۹/۵/۱۹
۱۹۳	اطراف روستای جزئی آوا	۸۹/۵/۱۱	۲۲۶	اطراف روستای گلیه	۸۹/۵/۱۹
۱۹۴	اطراف روستای ذکریان	۸۹/۵/۱۱	۲۲۷	اطراف سروآباد	۸۹/۵/۲۰
۱۹۵	اطراف روستای ساوا	۸۹/۵/۱۱	۲۲۸	اطراف روستای حسن آوله	۸۹/۵/۲۰
۱۹۶	کوه قوچ لوس	۸۹/۵/۱۱	۲۲۹	اطراف روستای وسنه	۸۹/۵/۲۱

جۆلانه

چرا آتش؟!

جنگلی هست در مریوان؟ یا نیست؟
نمیدانم!

شعله‌های آتش بسته‌اند توان دیدن را
شک و تردید

چون زنبور نیش بر جانم می زند
هست؟ نمیدانم!

باز هم می شود تعریف جنگل را درس داد؟
***

آه کودکم، کودکانم!

نفس تو بی جنگل چون بر آید

سیاه دلان زمان با بهانه آفتاب بی امان تموز
با مجوز از خورشید، به ستم...

ترسیم می‌سازند تصویر بیابان در جنگل
***

جنگل در شب تیره از هراس

حرکت سایه‌های بیگانه

نمی خواهد نسیم بامدادی دیگر

آرزو می کند مرگ خورشید
***

اما خورشید...

غافل از مکر و فریب شیطان

طبق قرار می آید

درختان بلوط با رقص در آتش

دودشان را می دهند به باد

باد دود جنگل را می دهد به فریاد

تا فریاد، فریاد بزاید، اشکها باران شوند

چون شیر مادر تیمار کند تن سوخته جنگل
***

بیایید باران شویم، باران شویم،

سیل گردیم،

سیاه دلان را دفن کنیم در جنگل

تا جنگل تصویر نشود بر دیوار!

“اردلان”

سپارد؛ فرمان به‌ردار بیٔ و لیو
نه‌بزویٔیت. مراویه‌کان، دارٔیکیان هیٔنا و
ره‌قه‌که ناوه‌پراستی داره‌که‌ی به‌ددان
گرت و ئه‌وانیش ئه‌م سهر و ئه‌و سهری
داره‌که‌یان به‌دندووک هه‌ل گرت و
به‌ره‌و ئاسمان هه‌ل‌فرین. کاتی که‌له
ئاسمان ده‌فرین، خه‌لک، ئه‌و دیمه‌نه‌یان
بینی و به‌سهرسوورپمانه‌وه ئه‌یان وت؛
پروانن، مراوی ره‌قه ده‌فرینٔیت! ره‌قه،
ماوه‌یه‌ک خوی راکرت و بیٔ ده‌نگ
مایه‌وه، به‌لام سهرئه‌نجام بیٔ تاقت بوو
و، وتی: “کوپر بیٔ ئه‌و چاوانه‌ی ئه‌مه
نابینٔیت.” ههر که‌ئه‌مه‌ی وت، یه‌ک سهر
به‌ره‌و زه‌وی به‌ر بووه‌وه!!...

وه‌رگیزان له‌فارسیه‌وه: ئه‌مین عه‌زیزی

چی بۆ ئه‌م ژینگه‌یه‌ چاکه‌؟

مناله‌کان

ئه‌ی پاکترین هه‌قاله‌کان!

پرسیار بکه‌ن

دایه‌بابه، داده، کاکه‌!

چی بۆ ئه‌م ژینگه‌یه‌ چاکه‌؟

چۆن بکه‌ین له‌م ریگه‌ و بانه‌؟

پیمان بلین وه‌کوو وانه‌!

پپووستی دواروژمانه‌!

“ره‌سوول مینویی”

کیسه‌ل و مراوی

ده‌گیڤنه‌وه؛ له‌که‌نار رووباریکدا، ره‌قه‌یه‌ک
(کیسه‌لی ئاوژی) و دوو مراوی به
هاوسییه‌تی پیکه‌وه ده‌ژیان. روژگار وا هه‌ل
سوورا که‌ئای رووباره‌که‌رووی له‌که‌می نا
و ژیان و روژی ئاژه‌ل و په‌له‌وه‌رانی ئه‌و
ده‌قه‌ره که‌وته هیلاکه‌ت و دامای. مراویه‌کان به‌ناچار بپیری کوچ و به‌جی
هیشتیان دا. به‌رووی هاوسییه‌ی، بۆ مال
ئاوایی، سهردانی ره‌قه‌یان کرد و
وتیان: “ئه‌ی هاومال، بۆ مال ئاوایی هاتوین،
روخسه‌تمان بده‌و، خوا پشت و په‌نات.”

ره‌قه، هاواری دهردی جودایی و سوژی
ته‌نیایی هه‌ل بری و وتی: “ئه‌ی هاووپیان،
که‌م بوونی ئای رووباره‌که‌بۆ من زبانی
زۆرتەر، ئیسته‌ روژی جوامیری و یارمه‌تییه.
چاره‌یه‌ک بۆ منیش ببیننه‌وه.” مراویه‌کان
وتیان: “ئیمه‌ له‌م جودایی و دابرا‌نه، زۆرتەر
به‌داخین. بۆ ههر کوی برۆین، ئه‌گه‌ر
به‌هه‌شتیش بیٔ، به‌بیٔ تو، چیژ و خوشی
نابینن. به‌لام پروا ناکه‌ین تو تاقت و
توانای ئه‌م ریگایه‌ی ئیمه‌ت هه‌بیٔ. ئه‌گه‌ر
بته‌ویٔ له‌گه‌ل خۆمان بته‌ین، شه‌رتی
ئه‌وه‌یه، کاتی له‌زه‌وی به‌ره‌و ئاسمان
هه‌لمان بپیت، ئه‌گه‌ر خه‌لکی سه‌یری
ئیمه‌یان کرد و به‌سهرسوورپمانه‌وه
شتیکیان وت، نابیت ده‌م بکه‌یته‌وه و
ولامیان بده‌یته‌وه.” ره‌قه‌به‌لینی

Kurdî - Farsî

Taybetnamey xeberî-jîngeyî Çiya - Saîfî dûhem - Jimarey 45 - gelawij - 2710

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: انجمن سبز چیا

زیر نظر شورای سرد بیری

چیا در ویرایش مطالب ناآنجا به اصل مطلب خدشه وارد نشود آزاد است.

مطالب چاپ شده الزاماً نظر گردانندگان نمی باشد.

مطالب خود را به صورت تایپ شده همراه با فایل آن ارسال فرمایید.

آدرس: مریوان - جنب میدان میوه و تره بار - تلفکس: ۰۸۷۵۳۲۵۰۹۷۲

www.chya.org

Email: green.chya@gmail.com

http://greenchya.blogspot.com

ئەو ههژگانهی دوکمه‌ی کامیرا ده‌چرکین!!

موحه‌مه‌د دانش

له ناو چوونی زیاتر له ۷۰۰۰ هکتار دارستان، له نه‌نجامی زۆرتر له ۲۰۰ جار سووتاندن، ته‌نها له ۲ مانگداو، دیسانه‌وه ته‌نها له دارستانه‌کانی نه‌ک زۆر به‌رفراوانی دوو شاری بچکۆله‌دا، له جووری خویدا زۆر ده‌گمه‌نه‌و، وانه‌زانم له هیچ شوینیکی دونیادا کاره‌ساتیک به‌و تایبه‌تمه‌ندیه‌وه نه‌قۆماییت.

له راستیدا هینده ناگره‌کان به په‌له‌و بی‌ه‌بین و له کوتووپر بوه، زۆر وهخت بری شت به هۆی که‌م ده‌رفه‌تی و سه‌رقالی له بیر چوه. کوران و کچانی چیا، زۆرتین هه‌ولیان خستوه‌ته گه‌ر که هه‌رچی زووتر هه‌والی ناگره‌کان بلاو بکه‌نه‌وه و رێبکه‌ون بۆ کوژاندنه‌وه‌ی. به دنیاییه‌وه ئه‌توانم بڵیم، به ده‌یان و سه‌دان چیرۆکی چه‌ماسی نه‌نووسراو و له خۆ بردوویی تۆمار نه‌کراو، له هه‌ژگه سه‌وزه‌کانی ده‌ستی چیا‌یه‌کاندا نووستوه.

به‌لام ئه‌و هه‌ژگانه هه‌میشه هه‌ژگ نه‌بوون، ئه‌نگوستنی بوون که هه‌ندی جار بۆ تۆماری ئه‌و جینایه‌تانه‌ی دوژمنانی ژینگه، دوکمه‌ی کامیراکانیان ده‌نیشاندا، هه‌ندی جاریش دوکمه‌کانی کیه‌وردی کامیۆتریکی پرۆوکاویان ته‌ق ته‌ق به‌ره‌وه خوار ده‌برد بۆ تاییی چرکه به‌چرکه‌ی ناگره‌کان!

به‌لێ تیمی قه‌تار ئاسای کۆنترلی ناگری چیا، ته‌نها ئه‌وانه نین که راسته‌وخۆ شه‌ر له گه‌ل ئه‌هریمه‌نی ناگر ده‌که‌ن، وینه‌گرانی ئه‌نجومه‌ن، ئه‌و که‌سانه‌ی چرکه دلته‌زینه‌کانی لێقه‌ومان و ساته وه‌خته‌کانی قاره‌مانیته‌ی و سه‌رکه‌وتنی کۆتایی تۆمار ده‌که‌ن، ئه‌و قه‌له‌مانه‌ی هه‌موو پۆژی نه‌ژماری ناوهره‌کان ده‌هیننه سه‌ر کاغه‌ز، یان ئه‌و په‌نجانه‌ی له رێگه‌ی خه‌باتی sms هه‌ ئیواران ناماری ناگره‌کان تایپ ده‌که‌ن و send to all ده‌که‌ن، هه‌ر گیانی ئه‌و هه‌ژگ به‌ ده‌ستانه‌ن، به‌لام له جه‌سته‌یه‌کی دیکه‌دا!

چیا له دنیای ئینترنێتیشدا ده‌ستیکی کورتی نیه، هه‌ندی له چیا‌یه‌کان له‌م رێگه‌وه ئه‌رکی ژینگه پارێزی خۆیان به‌جی ده‌هینن. بی‌گومان له دنیای ئه‌مرودا هیچ په‌وتیکی گشتگیر بی‌راکه‌یاندن نانه‌سری و له‌گشتگیری ده‌که‌وێت.

به‌لێ ئه‌مانه روخساره نادیاره‌کانی چیا بوون که که‌متر ده‌رده‌که‌ون و که‌متر ده‌ناسرین.

سه‌مفۆنیای

سروشته!

ده‌مانیکه دوورین له‌ره‌زا!

گه‌لای باخمان به‌بی باران

سینگی زه‌وی داده‌پۆشی و؛

وه‌ک میراجی،

دلمان پره‌ له‌حه‌نای هه‌ور

وه‌ک قاره‌وا،

سه‌رمان سه‌ره‌ له‌سه‌رسامیی و

وه‌ک زریبار،

ناخمان کپه‌، له‌زایه‌له‌ی

هاوپیوه‌ندی!

"موزه‌فه‌ر یۆسفی"

شماره تماس: ۰۹۳۶۶۴۵۹۱۰۵

- جاده‌ی ورودی شهرمان از مسیر سقز با نخاله‌های ساختمانی مزین شده! اینهم به جاذبه‌های توریستی مریوان اضافه شده! هیچکس نمیداند متولی آن مسیر، اداره راه و ترابریست یا شهرداری؟ البته رانندگان محترم سه چرخ و تراکتور و کمپرسی؛ به شما هم دست مریزاد میگوییم!!

(اسکندر بیگلر)

- نرخ مریشک له‌ماوه‌ی یه‌ک روژدا، ۵۲۰ تمه‌ن گران بوو. له ۲۸۸۰ تمه‌ن گه‌یشته ۳۴۰۰ تمه‌ن. به راستی به‌رپرسان له‌کوین؟

(شارۆمه‌ندیک)

- هدر دادن آب و استفاده نامسئولانه برای شستشوی کوچه و خیابان، خواسته و ناخواسته به نابودی آبهای زیرزمینی و نابودی زیربار کمک می‌کند. اداره آب چاره‌ای برای این مهم بیندیشد.

(برهان اختر)

پاراستنی دارستان ئه‌رکی دینی، ئینسانی، ویزدانی و نه‌ته‌وه‌ییه. پیویسته له‌سه‌ر هه‌موومان هوشیاری بده‌ین به‌خه‌لک.

(مه‌لا محه‌مه‌د، پێش نوێزی ناوایی ده‌ره‌ناخی)

ما هم به زیبایی کوهستانهای پوشیده از درختان جنگلی، حفاظت از گیاهان و جانوران و حیات وحش منطقه علاقه‌مندیم و می‌خواهیم یاری رسان خاموش کردن آتش سوزی ویرانگر جنگلهای این دیار باشیم. این یک وظیفه انسانی، دینی، شهروندی، ملی و میهنی است. در این پیکار مقدس، از هر طریق ممکن به یاری فداکاران انجمن سبز چیا بشتابیم.

شماره حساب انجمن سبز چیا:

۱۶۵۷۴۷۴۵/۲۷ بانک ملت شعبه مرکزی مریوان